

УДК 378.1

DOI

**The origin and development of higher
education system in Australia**

**Виникнення та розвиток системи
вищої освіти Австралії**

Tetiana Pylaieva,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
(Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics)

tvpilasha@gmail.com

ORCID 0000-0002-7897-5428

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Av. Nauki, 9-A Kharkiv

Тетяна Пилаєва,

кандидат педагогічних наук, доцент,

(Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця)

tvpilasha@gmail.com

ORCID 0000-0002-7897-5428

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Харків, пр. Науки, б. 9-А

ABSTRACT

The article deals with the problem of higher education formation and development in Australia. The aim of the article is to find out the main stages of higher education development in Australia from the time of its emergence to our times. Throughout the period of its existence the higher education sector of Australia went through reorganizations. The first universities, University of Sydney and University of Melbourne, were formed at the beginning of the 1850s. Prior to federation in 1901 two more universities were established: the University of Adelaide (1874) and the University of Tasmania (1890). After World War II, the higher education sector in Australia started to develop momentum, it became more important but less elite. It grew from six small universities educating less than 0.2 per cent of the population to a huge and rather

complicated system which enrolled over a quarter of high school graduates. In the late 1980s the Unified National System was formed, which eliminated various technical colleges, teachers' colleges and colleges of advanced education from the structure of higher education in Australia which were incorporated into a system of multi-campus universities. In those years Australia was one of the first countries to restructure to have possibilities of wider participation in higher education. The results of those changes made it a leader internationally in the movement from elite to mass systems. The increase in numbers brought greater diversity in the student body. The article gives the analyses of the changes over the twentieth century and comes to the conclusion that changes in Australian government policy and public demand impacted upon the structure of higher education establishments in Australia. The increasing demand from the Australian population and business is likely to have made the biggest impact on the nature of the universities themselves, contributing to their growth and affecting the content of the courses they offer.

Key words: higher education, higher education sector, Australia, history, development, internationalization.

Вступ. Зараз в Україні проходять ключові зміни стосовно підходів до розвитку освіти в країні, зокрема в секторі вищої освіти. Для підвищення якості освіти потрібно мати більше можливостей для вивчення міжнародного досвіду. На цьому тлі цікавим вважається досвід Австралії, вища освіта якої є однією з наймолодших, але академічно найпотужніших в світі. Система вищої освіти Австралії створювалась за принципами британської системи, тому їй притаманні якість викладання та оцінювання знань студентів, висока міра самостійності та участь університетів в проведенні наукових досліджень. Університети Австралії займають високі позиції в загальносвітових університетських рейтингах. Важливим є вивчення австралійського досвіду розвитку вищої освіти, де їй традиційно приділяється багато уваги як важливому фактору розвитку суспільства.

Вивчення досвіду вищої освіти Австралії з кожним роком знаходить все більше відображення в публікаціях вчених різних країн. Важливі аспекти педагогіки Австралії на пострадянському просторі розглядались у роботах І. Балицької, А. Волкової, В. Гарової, С. Голерової, К. Ейхбаум, І. Майорової, О. Переверзева, О. Пулінець, С. Строкової. Фундаментально досліджували систему австралійської А. Баркан (A. Barcan), Б. Бессант (B. Bessant), Дж. Дейвіс (G. Davis), М. Еббот (M. Abbott), С. Дуколіагос (C. Doucouliagos), П. Теннок (P. Tannock) С. Ворд (C. Ward), А. Масгорет (A. Masgoret). Однак, дослідження, яке б охоплювало історію розвитку сектору вищої освіти Австралії ще не проводилося.

Метою дослідження є з'ясування основних етапів розвитку вищої освіти в Австралії з моменту її виникнення до теперішнього часу та проблем, які виникали на різних етапах розвитку вищої освіти країни.

Методи та методики дослідження. При написанні статті було використано такі методи, як аналіз наукових джерел, систематизація та узагальнення даних з метою виявлення стану досліджуваної проблеми.

Результати та дискусії. Розвиток вищої освіти в Австралії пов'язаний з діяльністю англійських колоністів, які потрапили в країну у 1788 р. Ідея університету була завезена до країни разом із парламентом і поліцією, мовою і традиціями. Цей колоніальний спадок мав британський характер. У 19 ст. в колоніях було відносно мало осіб з університетською освітою, які б внесли на обговорення суспільства необхідність створення університету, більш того в країні скептично ставились до цієї ідеї, тому що люди завжди могли відплисти додому до Англії для навчання. Однак, процвітаючі нові колонії все ж таки стикнулися з дефіцитом підготовлених фахівців у галузі техніки, права, медицини та інших спеціальних галузей.

У 1840 р. група Сіднейських аристократів, під керівництвом Вентверса наполягла на створенні університетського містечка. Запропонована ними модель відображала британську освітню модель. В свою чергу керівництво стародавніх університетів Оксфорду та Кембриджу, орієнтуючись на

“великих представників” літератури, філософії та математики західного канону, виступали за ліберальну освіту.

Проте, ідеальний образ Оксбріджа мав суттєві недоліки: він був не в змозі забезпечувати країну фахівцями, необхідними в колоніях, в той час як тісний зв'язок між стародавніми університетами і церквою робив модель неприйнятною в колоніальному суспільстві, яке роздиралося напруженістю між протестантами і католиками (History of Higher Education in Australia)/

Законодавці колонії Новий Південний Уельс сформулювали свої, місцеві пропозиції щодо створення університету. Коли Вільям Чарльз Вентворт, політик, адвокат і власник газет, запропонував ідею першого університету в Австралії в 1850 році, він уявляв його, як “можливість для дитини кожного класу стати великим і корисним для долі цієї країни”. В.Ч. Вентворт висунув справу створення університету в законодавчій раді. Він та його союзники розглядали новий місцевий університет як світську установу, що повинна була знаходитися під безпосереднім контролем як колоніальної держави, так і церкви. Вони розглядали його як державну установу, створену урядом з фінансуванням за рахунок державних коштів та приватних пожертв, з можливістю запропонування стипендії для кращих кандидатів, які не можуть дозволити собі навчання в новоствореному університеті (The University Of Sydney).

Прихильники створення університету були оптимістами і вважали, що новий університет може створити: “... Довгий список відомих імен державних діячів, патріотів, меценатів, філософів, поетів та героїв, які б принесли ореол безсмертя не лише на свою країну, але й на університет, який створив їх” (Davis, 2013).

Законодавчий акт про створення Сіднейського університету було прийнято в 1850 р. Він встановлював принцип інституційної автономії. Згідно з документом, установою мав керувати сенат, який складався з 16 призначених членів ради університету. Усі були чоловіками, і їх освіта значною мірою свідчила про поєднання впливів, що лежали в основі

створення першого австралійського університету - п'ять членів сенату не мали університетської освіти, п'ять були випускниками Кембриджу та один Оксфорду. Троє мали освіту Трініті-коледж Дубліна, а два – Едінбурга.

З самого початку свого заснування університет Сіднея прийняв досвід британських та ірландських закладів освіти. На організаційну структуру та ранні навчальні програми мав значний вплив досвід Оксфорду та Кембриджу. Але Сідней взяв також багато у нових британських університетів того, що стосується навчальних програм та прагнень. Заняття були організовані в рамках моделі лекцій та тьюторіалів, розповсюджених в Шотландії та Ірландії, де основними викладачами були професори, а не тьютори. Як і в Шотландії, університет відкрив вступ до ширшого соціального кола населення, яке, як правило, проживало вдома та їздило до кампусу для занять. Як і в Ірландії, нова установа розробила сильні професійні програми з медицини, права та техніки (The University Of Sydney).

Модель Сіднейського університету поєднує принципи побудови університетів Едінбурга, Лондона та Дубліна, з деякими натяками на організацію роботи в Оксфорді та Кембриджі, з метою підкреслення його британського походження. Цей новий заклад став зразком для всієї пізнішої австралійської вищої освіти – автономного, професійного, всебічного, світського громадського та приміського університету.

У 1853 р. слідом за Сіднеєм був заснований Мельбурнський університет. Ідея про другий університет на австралійському континенті частково виникла внаслідок між колоніального суперництва. Мельбурн процвітав після відкриття покладів золота, завдяки чому штат Вікторія відділився від Нового Південного Уельсу. Редмонд Баррі, суддя Верховного суду Вікторії та провідний член молодого Мельбурнського суспільства, відстояв створення університету, який повинен був додати поваги та освіченості новій заможній колонії.

Університет був створений без особливої помпезності. У січні 1853 р. для законодавчої ради був підготовлений законопроект, який отримав

королівську згоду протягом декілька тижнів після його написання. Рада університету, оголошена губернатором Ла Тробе у квітні 1853 року, складалась з випускників університетів Оксфорду, Кембриджу, Трініті та Едінбурга. Як і в університеті Сіднея, керівний орган університету наполягав на тому, що основною метою роботи університету є розвиток професійних навичок місцевої політичної та соціальної еліти. Серед викладачів було мало священнослужителів, хоча Рада запросила англіканських та католицьких єпископів Мельбурна приєднатись до керівного органу. Наслідуючи приклад Лондонського університету, релігійні навчання були виключені. Університет наслідував ідеали університетів світської освіти середини XIX ст. та робив акцент на сучасних мовах та літературі, математиці та природознавстві, класичній та античній історії тощо. Університет почав прийом на навчання жінок у 1881 р., а Дж. Герін стала першою жінкою, яка закінчила австралійський університет у 1883 р. (The University of Melbourne).

Третім університетом Австралії став університет Аделаїди, який був заснований 6 листопада 1874 р. з благородною метою: підготувати для Південної Австралії молодих лідерів, на становлення яких мала б вплив освіта, а не народження або багатство, в поселенні, вільному від соціальної та релігійної нерівноправності Старого Світу (About the university of Adelaide).

Перший віце-канцлер університету доктор Август Шорт розглядав університет, як майданчик, відкритий для дослідження нових галузей, таких як природничі науки, сучасна література, мистецтво та моральна філософія. Це бачення було реалізовано в 1882 р., коли університет став першим в Австралії, який надавав наукові ступені в галузі природничих наук. К початку 1900-х рр. університет пропонував наукові ступені в галузі мистецтва, науки, права, медицини та музики.

Університет Аделаїди має багаторічну історію відстоювання прав жінок у вищій освіті. Це був другий університет в англomовному світі (після Лондонського університету у 1878 р.), який приймав жінок на навчання нарівні з чоловіками (1881 р.), хоча жінки навчалися разом з чоловіками,

починаючи з 1876 р, і однаково мали право на отримання всіх академічних відзнак та призів. Першою випускницею у 1885 р стала Едіт Емілі Дорнвелл, яка також була першою людиною в Австралії, яка отримала ступінь бакалавра в галузі природничих наук. У 1891 р. університет також закінчила перша жінка-хірург Австралії Лаура Фаулер. Рубі Деві у 1918 р. була першою жінкою-австралійкою, яка отримала ступінь доктора в галузі музики. (Gibberd, 1981). У 1914 р. університет також першим обрав жінку Хелен Майо до Ради університетів Австралії (Hicks, 1986). Випускницею університету Аделаїди також стала дама Рома Мітчелл, яка стала першою жінкою-адвокатом Королеви, суддею Верховного суду та губернатором австралійського штату (About the university of Adelaide).

Четвертим закладом вищої освіти Австралії став Університет Тасманії, який був створений 1.01.1890 р. Річард Гарріс, який довго виступав за створення університету, став першим старостою сенату. Перші ступені випускникам визнали *ad eundem gradum* (це науковий ступінь, який присуджується одним університетом чи коледжем випускникам іншого, у процесі, який часто називають інкорпорацією), а дипломи були присвоєні в червні 1890 року.

На момент створення федерації колоній 1 січня 1901 р. чисельність населення Австралії становила 3788100 осіб, а кількість студентів університетів налічувала 2522 особи. Ще два університети були створені незабаром після заснування федерації: Університет Квінсленда (1909 р.) та Університет Західної Австралії (1911 р.). До початку Першої світової війни кожен штат мав університет у своїй столиці. Подальше зростання цих університетів продовжувалось у міжвоєнні роки, але до моменту початку Другої світової війни австралійські університети все ще залишались невеликими установами, віддаленими від основних проблем більшості австралійців до яких вступала лише невелика частка населення (близько 0.2 % у 1939 р . порівняно з 3,3% у 2001 р.).

На цьому етапі австралійські університети все ще були в основному навчальними закладами в яких практично не проводились наукові дослідження. Університети Австралії були подібні між собою за організаційною структурою, але в той же час вони не були об'єднані єдиною системою та відрізнялись розміром плати за навчання студентів, механізмами державного фінансування та пожертвувань. Державні гранти становили близько половини фінансування університетів, причому плата студентів за навчання складала основну частину решти бюджету. Усі ці університети контролювались урядами штатів і були здебільшого модельовані за традиційною британською університетською системою та прийняли як структурні, так і освітні особливості до тоді сильно впливової “матері” країни. У своїй праці “Вища освіта в Австралії: структура, політика та дебати” Дж. Брін зауважив, що в 1914 р. в університети було зараховано лише 3300 студентів (або 0,1% австралійського населення) (Breen, 2002). У 1920 році був створений Комітет віце-канцлерів Австралії, який представляв інтереси цих шести університетів.

“Неуніверситетські” установи спочатку видавали лише торгівельно-технічні сертифікати, дипломи та ступені бакалавра. Хоча австралійські університети на початку свого існування створювались без необхідності проведення наукових досліджень, як важливої складової їх загальної діяльності, вони були відділені від технічних коледжів та технологічних інститутів завдяки їх науковій роботі. З цієї причини в 1926 р. австралійський уряд створив Консультативну раду з питань науки та промисловості Співдружності, як основу австралійських наукових досліджень. Ця організація існує і сьогодні під назвою Державне об'єднання наукових та прикладних досліджень (CSIRO), як спадщина, незважаючи на те, що вона суттєво дублює роль, яку зараз виконують австралійські університети.

До початку Другої світової війни було створено два університетських коледжі. Напередодні війни населення Австралії сягнуло семи мільйонів. Рівень залучення громадян до отримання вищої освіти був порівняно

низьким. В Австралії було шість університетів та два університетські коледжі, які налічували 14236 студентів. Розширення університетів до Другої світової війни гальмувалося двома основними факторами: 1) настанням коштів, наданих урядами штатів; 2) дефіцитом попиту на випускників з боку промисловості та уряду. З іншого боку Австралійці здобували практичні навички та знання, навчаючись на роботі чи займаючись неповний робочий день в технічних коледжах. Більшість австралійців в ті роки не здобували середньої освіти, тому в країні не було сильного попиту на вищу освіту. Вчителі початкових класів, як правило, проходили навчання в школі та в педагогічних коледжах. Розширення університетів після Другої світової війни можна зрозуміти лише в контексті значної участі уряду Співдружності, але слід зазначити, що ця участь була ініційована у відповідь на зростання попиту на університетську освіту з боку уряду та промисловості. Без цього збільшення попиту та подальшої нестачі випускників університетів не могло бути суттєвого державного фінансування. До війни уряд Співдружності робив лише незначний внесок в фінансування університетів у вигляді допомоги для обмеженого кола наукових досліджень, пов'язаних із його власною діяльністю (обороною та розвитком сільського господарства). З 1942 р. уряд Співдружності повинен був вносити вагомий внесок в університетське фінансування, а також грати більш помітну роль у розвитку державної політики стосовно вищої освіти. У той же час уряд Співдружності почав активно набирати на державну службу випускників університетів, що відкривало їм багато нових кар'єрних можливостей.

У 1942 році була створена Комісія університетів з метою регулювання процесу зарахування до університетів і реалізації Системи підготовки кадрів в рамках Співдружності. Цього року Уряд Співдружності ввів схему фінансової допомоги студентам, які навчалися на факультетах, важливих для військових дій, з метою подолання дефіциту випускників-спеціалістів в галузі науки та техніки. Ця допомога була продовжена і після війни, коли університети стали важливими бенефіціарами програми підготовки до

відновлення країни у другій половині 40-х рр., завдяки якій тисячі повернених воїнів змогли вступити до закладів вищої освіти. Війна залишила Австралію з хронічним дефіцитом випускників у багатьох галузях, а економічне післявоєнне зростання принесло значний попит на випускників.

Таким чином, кошти, спрямовані на навчання, не тільки допомагали колишнім військовослужбовцям повернутися до цивільного життя, але також були спрямовані на підвищення кваліфікації робочої сили для задоволення потреб зростаючої економіки (Tannock, 1976). Ця мотивація з боку уряду Співдружності втручання у вищу освіту з метою намагання підвищення рівня кваліфікації австралійської робочої сили була постійною темою урядової політики стосовно вищої освіти у другій половині ХХ ст. У той же час прийняття Закону про єдине оподаткування 1942 р. перекладало відповідальність за збір податків на прибуток від штатів до уряду Співдружності. Це значно збільшило можливості уряду Співдружності в фінансуванні вищої освіти після війни. Це також означало, що уряд Співдружності буде все активніше брати участь у визначенні структури університетів Австралії.

Після Другої світової війни, у зв'язку з підвищеним попитом на вчителів для покоління “бебі-буму” та важливістю вищої освіти для національного економічного зростання, уряд Співдружності взяв на себе посилену роль у фінансуванні вищої освіти з боку штатів. У 1946 р. Актом Федерального парламенту було створено Австралійський національний університет, як національну науково-дослідну установу. До 1948 р. завдяки Системі підготовки кадрів в рамках Співдружності в університети було зараховано 32 000 студентів. У 1949 р. було створено університет Нового Південного Уельсу.

До початку 1950 р. кількість зарахувань до австралійських університетів перевищувала довоєнний рівень в два рази (30 630 порівняно з 14 236). З метою збільшення фінансування університетів на початку 50-х рр. уряд країни призначив комітет, який надав рекомендації щодо додаткового

фінансування (Комітет Міллза). Це призвело до того, що і університетам були надані додаткові гранти з боку уряду Співдружності. До цього моменту втручання уряду Співдружності дозволило університетам набагато перевищити свій довоєнний розмір, однак це сприймалось як тимчасова міра, з метою подолання наслідків війни та відбудови. Однією з найважливіших змін у частині державних обов'язків, що відбулися під час війни, було перенесення відповідальності за збір податку на прибуток від штатів до уряду Співдружності відповідно до Закону про єдине оподаткування. Результатом цього стало те, що уряди штатів залишились без відповідних коштів для фінансування розширення університетів (Abbott, 2003).

У 1950 р. розслідування Комітетом Міллза фінансування університетів, спрямоване на вивчення короткострокових, а не довгострокових питань, призвело до введення в дію Закону 1951 р. "Про державні гранти". Це була короткострокова схема, згідно з якою Співдружність фінансувала чверть поточних витрат на "державні" університети.

Слід відзначити, що одним із цікавих аспектів австралійських університетів була присутність в них закордонних студентів. Протягом 1950-х та 1960-х рр. уряд Співдружності надав фінансову допомогу закордонним студентам у рамках Плану Коломбо для надання допомоги слаборозвинутим країнам Британської Співдружності. Хоча абсолютна кількість іноземних студентів була невеликою порівняно з цифрами 1980-х та 1990-х рр., у відсотковому відношенні ці цифри не були досягнуті до кінця 1990 рр. Ця допомога, яка надавалась іноземним студентам протягом 1950-1960 рр. забезпечила додаткові шляхи фінансування університетської освіти.

Наприкінці 50-х років уряд Співдружності почав здійснювати більш істотне, постійне втручання у політику вищої освіти. Того року Р. Мензієс створив Комітет австралійських університетів. Розслідування Комітету Мюррея 1957 р. встановило, що фінансова суворість є першопричиною недоліків у університетах: скорочення персоналу, погана інфраструктура, високий рівень відмов в зарахуванні до університетів, низький рівень

дипломів з відзнакою та аспірантури. Хоча попит на австралійську університетську освіту постійно зростав у середині-кінці 50-х рр., урядам штатів було складно зібрати кошти, необхідні для підтримки розширення своїх університетів. Крім цього було зроблено висновок про те, що уряд Співдружності повинен: а) прийняти на себе відповідальність за університети штатів; б) робити істотні внески у постійне фінансування; в) почати надавати капітальні гранти університетам на безперервній основі. Комітет також повністю прийняв фінансові рекомендації, що призвело до збільшення виділення коштів на університетський сектор та створення Комісії австралійських університетів.

Уряд Співдружності прийняв рекомендації Комітету Мюррея, і саме втручання уряду Співдружності у формі капітальних грантів штатам на вищу освіту призвело до відкриття низки нових університетів в Австралії протягом 1960-х рр. Уряд Співдружності прийняв на себе основну відповідальність за вироблення політики вищої освіти в Австралії, а також прийняв більшу частину відповідальності за надання коштів. Період 1960-х рр. був періодом бурхливого росту кількості університетів завдяки істотному втручання уряду Співдружності. Зростання кількості студентів в кінці 1950 – початку 1960 рр. було вище десяти відсотків на рік. У той же час фінансування вищої освіти урядами Співдружності та штатів стало відносно важливішим, зростаючи з 0,22 % ВВП у 1957 р. до 0,78 % до 1974 р. Витрати на вищу освіту урядом також зросли з 0,83 % загальних державних витрат у 1957 р. до 2,77 відсотка до 1974 р (Abbott, 2003).

Незважаючи на важливість втручання уряду Співдружності у розподілення коштів для розширення університетів у 1960 рр., слід визнати, що уряд Співдружності діяв не просто за власною ініціативою. В кінці 1950-х і 1960-х рр. в Австралії відбулося швидке розширення системи середніх шкіл, що означало більший приплив студентів до вищої освіти. Таке зростання середньої освіти також означало, що існував значно більший попит на працевлаштування вчителів середніх шкіл, які б отримували освіту в

університетах, а також високий попит на випускників для усіх галузей швидко зростаючої економіки країни на фоні дуже низького рівня безробіття. Саме тому, швидке зростання кількості студентів в університетах зумовило кризу в університетській системі та стало поштовхом до обговорення та розслідування цієї проблеми Комітетом Мюррея (Abbott, 2003).

Таким чином, в результаті збільшення державних витрат і кількості студентів до 1965 р. в структурі університетської системи в країні постало питання, чи підходить існуюча структура для подальшого розвитку системи австралійської освіти.

У 1958 р. було засновано університет Монаш. Закон про державні університетські гранти 1958 р. виділяв фінансування штатам на капітальні та поточні витрати університетів на триріччя 1958 - 1960 рр. У 1959 р. Закон Комісії австралійських університетів 1959 р. створив комітет університетів як статутний орган для консультування уряду Співдружності з питань університетів. У період з 1958 по 1960 рр. набір в університети було збільшено більше, ніж на 13 % . До 1960 року в десяти університетах було 53000 студентів. Значну кількість університетів було створено у 1960–70-ті рр.: Університет Макварі (1964 р.), Університет Ла Тробе (1964 р.), Університет Ньюкасла (1965 р.), Університет Фліндерса (1966 р.), Університет Джеймса Кука (1970 р.), Університет Гріффіта (1971 р.), Університет Дікін (1974 р.) та Університет Воллонгонг (1975 р.). До 1975 р. в 19 університетах навчалось вже 148000 осіб.

До 1973 р. навчання в університетах фінансувалося шляхом отримання стипендії Співдружності за особливі досягнення в навчання, або за рахунок плати за навчання. Вища освіта в Австралії була структурована на три сектори: 1) університети; 2) технологічні інститути (гібрид між університетом та технікумом); 3) технічні коледжі. На початку 1970-х рр. відбувся значний поштовх з метою зробити вищу освіту Австралії більш доступною для працюючих осіб та для людей середнього класу. У 1973 р.

лейбористський уряд скасував плату за навчання в університеті. Це збільшило кількість студентів університету в країні (Abbott, 2003).

У 1974 р. Співдружність взяла на себе всю відповідальність за фінансування вищої освіти та створила Комісію вищої освіти Співдружності, яка мала дорадчу роль та відповідальність за розподіл державного фінансування серед університетів. Однак у 1975 р., в умовах федеральної політичної кризи та економічної рецесії, трирічне фінансування університетів було припинено.

З розширенням коледжів почала змінюватися і структура підготовки вчителів в Австралії. У лютому 1972 р. Постійний комітет Сенату з питань освіти, науки та мистецтв зробив звіт про роль освіти вчителів для подальшого розвитку Співдружності. Він рекомендував: а) надавати фінансування капітальних та поточних витрат педагогічним коледжам за аналогічними умовами, як і коледжам вищої освіти; б) включити педагогічні заклади вищої освіти в структуру коледжів; и) планувати нові заклади вищої освіти як багатоцільові установи. Він також пропонував, щоб педагогічні коледжі були вилучені з-під безпосереднього контролю державних управлінь освіти та були запроваджені чотирирічні інтегровані педагогічні курси. З 1 липня 1973 р. педагогічні коледжі були включені до сектору вищої освіти та стали автономними установами. В рамках цього процесу деякі менші регіональні педагогічні коледжі зникли протягом 1970-х рр., з метою об'єднання з технологічними інститутами для створення коледжів вищої освіти. Цей процес відбувався переважно з фінансових та політичних причин, оскільки в нових коледжах бракувало студентів і їм, для фінансового виживання, потрібно було розширити коло студентів за рахунок педагогічної освіти. Нарешті, у 1980-х рр. останні педагогічні коледжі зникли, в результаті їх остаточного об'єднання з різними коледжами вищої освіти.

До 1977 р. понад 100 установ були віднесені до коледжів вищої освіти, хоча до 1979 р. загальна кількість була скорочена до сімдесяти внаслідок об'єднання між коледжами. До кінця 1970-х рр. сектор коледжів обігнав

університети в загальній кількості студентів, що зробило Австралію однією з небагатьох країн світу, де більшість студентів закладів вищої освіти навчались в не університетських установах. Сам сектор коледжів був досить різноманітним, включаючи великі столичні інститути технологій, регіональні коледжі, столичні багатоцільові коледжі, коледжі, де все ще переважала освіта викладачів, та низку спеціалізованих коледжів для сільського господарства, парамедичних досліджень та мистецтв. За розмірами коледжі сильно різнилися, сорок два з сімдесяти коледжів налічували менше 2000 студентів, хоча деякі столичні інститути технологій мали понад 11000 студентів. Тим не менш, фінансування перетворення технічних та педагогічних коледжів на коледжі вищої освіти призвело до створення дуже роздробленого сектору вищої освіти. До 1974 р. в Австралії було 76 коледжів вищої освіти та 18 університетів. Самі коледжі в середньому налічували лише 1410 студентів, деякі навіть набагато менше. Отже, ці невеликі коледжі були дуже дорогими порівняно з кількістю студентів, які їх закінчили. Таким чином, в країні постало питання про знаходження шляхів подальшого розширення сектору вищої освіти, але із зменшенням витрат (Abbott, 2003).

До середини 1980-х рр. обидві основні політичні партії домовилися про те, що концепція "безкоштовної" вищої освіти в Австралії була непорушною через зростаючий рівень попиту на вищу освіту. Як це не дивно, наступний уряд лейбористів поступово ввів плату за навчання в університеті, потім система плати за навчання, яка має місце і сьогодні, була прийнята обома федеральними політичними партіями. Ця система відома, як схема пожертвування у вищу освіту (the Higher Education Contribution Scheme), дає можливість студентам відстрочити виплату грошей за навчання до моменту, коли вони розпочнуть професійну діяльність, і після того, як їх дохід перевищить пороговий рівень – в цей момент плата автоматично віднімається через податок на прибуток.

До кінця 1980-х рр. австралійська система вищої освіти була ще трирівневою, до складу якої входили: 1) всі заклади вищої освіти, створені як

університети актами парламенту (наприклад, Сідней, Монаш, Ла-Тробе, Гріффіт); 2) низка технологічних інститутів (наприклад, Королівський технологічний інститут Мельбурна (RMIT)); 3) низка коледжів технічної та додаткової освіти (TAFE).

Однак до цього моменту ролі університетів, технологічних інститутів та CSIRO також стали розмитими. Технологічні інститути перейшли від традиційної ролі викладання для бакалаврів та галузевого консалтингу до проведення теоретичних та прикладних досліджень. Вони також мали можливість присвоювати наукові ступені доктора філософії.

Хоча основною метою реформ наприкінці 1980-х рр. було розширення системи вищої освіти та забезпечення прийому більшої кількості студентів, деякі також стверджували, що скасування старої системи та її заміна Єдиною національною системою частково спричинили Міністр з питань зайнятості, освіти та навчання Джон Докінз, з метою отримання більш ефективного державного контролю над системою вищої освіти (Barcan 1997; Bessant, 1996). Єдиною національною системою було усунено буферні органи, такі як Комісія з вищої освіти Співдружності та Державні управи вищої освіти, а їх адміністративні функції були передані в Департамент зайнятості, освіти та навчання. Усі ці кроки збільшували потенціал для більш безпосереднього контролю з боку Департаменту та міністра. У нових механізмах фінансування, пов'язаних з Єдиною національною системою, спостерігається посилення контролю уряду, оскільки кошти, які сплачувались студентами, були централізовані та розподілялися відповідно до пріоритетів уряду, а не для установ, в яких ці студенти навчалися.

Посилення централізованого контролю з боку департаменту зайнятості, освіти та навчання означало, що збільшення фінансування вищої освіти служило «національним пріоритетам». До розвитку Єдиної національної системи університети в Австралії були значною мірою автономними, хоча значна частина їхніх коштів надходила від уряду Співдружності. Не зважаючи на те, що університети в минулому використовувались як

інструмент політики держави та уряду Співдружності – наприклад, для забезпечення освіти післявоєнного відновлення, підготовки вчителів середньої школи – університетам була надана значна свобода дій. Посилення відомчого контролю, яке було запроваджено як частина Загальної національної системи, полягало в значній зміні відносин між університетами та урядом.

У той же час створювались великі освітні установи шляхом злиття низки малих ЗВО, уряд сприяв розвитку корпоративного стилю управління “зверху вниз” та заміні «колегіальних» форм управління в університетах (Bessant, 1996). Деякі стверджують, що цей процес сприяв не тільки розмиванню важливих переваг колегіального прийняття рішень, але й: «сприяв втраті моралі через сильно знецінене почуття професійної самостійності та відданості в університетах (Smart, 1997).

Єдина національна система зазнала низки змін щодо фінансування закладів вищої освіти. За Єдиною національною системою заклади фінансуються раз на три роки відповідно до освітнього профілю, а не за назвою установи. Ресурси для наукових досліджень надаються на конкурентній основі у всій системі вищої освіти відповідно до результатів діяльності інституту. Починаючи з 1989 р., єдиний грант замінив окремі гранти на загальне обладнання, незначні роботи та спеціальні гранти на дослідження. Тому установи фінансуються відповідно до того, що вони роблять, а не за їх назвою. Була розроблена модель фінансування відповідно до позиції закладів освіти на основі викладацької та науково-дослідної діяльності. Кошти надаються відповідно до дисциплін, кількості студентів та рівня навчання, та згідно з результатами наукових досліджень.

У 1980-х рр. було створено перший в Австралії приватний університет, Бондський університет. Інституту Голд Коуст, заснованому бізнесменом А. Бондом, було надано статус університету урядом Квінсленда у 1987 р. Університет Бонд зараз видає дипломи, сертифікати, ступені бакалавра, магістра та доктора з більшості дисциплін.

Здебільшого, до 1990-х рр., традиційні австралійські університети були зосереджені на теоретичних та фундаментальних, а не на галузевих чи прикладних дослідженнях, - частина яких була добре підтримана CSIRO, який був створений саме з цією метою. Внесок австралійських вчених у теоретичні дослідження дуже відомий на міжнародному рівні, завдяки майже 12 отриманих Нобелівських премій .

Нарешті, Єдина національна система призвела до посилення конкуренції між різними університетами. Конкуренція за наукові фонди існувала і до 1988 р., але вона посилилась під впливом єдиної системи. Крім конкуренції за наукові фонди, університети були змушені конкурувати між собою за інші джерела надходження коштів. Університети намагались залучити більше закордонних платоспроможних студентів, а також надавали консультаційні та технічні послуги. Частка закордонних студентів австралійських університетів значно зросла протягом 90-х рр., що сприяло значному збільшенню фінансування університету за рахунок плати за навчання. У період з 1994 по 2001 рр. відсоток закордонних студентів зріс з 6,9 до 16,5. До кінця 1990-х рр. приблизно половина фінансування університетів припадала на державні джерела, чого не спостерігалось з кінця 40-х рр.

У 90-х рр. у федеральному уряді країни виникла ідея розвитку прикладних досліджень. Це було досягнуто шляхом запровадження університетських стипендій та дослідницьких грантів для аспірантських досліджень у співпраці з промисловістю та шляхом впровадження національної системи центрів кооперативних досліджень (CRC). Ці нові центри були зосереджені на вузькому колі дослідницьких тем (наприклад, фотоніки, литих металів тощо) і мали на меті сприяти співпраці між університетами та промисловістю. Типовий центр кооперативних досліджень складається з ряду галузевих партнерів, університетських партнерів та CSIRO. Кожен центр кооперативних досліджень повинен фінансуватися федеральним урядом протягом початкового періоду в кілька років. Загальний

бюджет центру кооперативних досліджень, який складався із коштів федерального уряду, в поєднанні з промисловими та університетськими фондами, використовувався для фінансування галузевих проектів з високим комерційним потенціалом. Вважалося, що це призведе до того, що центри кооперативних досліджень набудуть самофінансування суб'єктів у довгостроковій перспективі, хоча це не відбулося. Більшість австралійських університетів приймали певну участь в роботі центрів кооперативних досліджень. Це призвело до подальшого розмивання ролі CSIRO та його участі в дослідженнях австралійських університетів.

Перехід від трирівневої системи вищої освіти до дворівневої системи взагалі не був успішним. К 2006 р. стало зрозумілим, що довгостроковою проблемою для єдиної національної системи було те, що нові університети не могли забезпечити достатню кількість наукових досліджень для ефективного досягнення бажаного результату – в той же час збільшення рівня досліджень позбавило традиційні університети науковців високого рівня. Ці питання були висвітлені Мельбурнським інститутом прикладних економічних та соціальних досліджень у 2006 р. Наявні гроші були розподілені по всіх університетах, і навіть традиційні університети отримали зменшене фінансування. Дані Мельбурнського інституту, ґрунтуючись на даних уряду (DEST), показали, що багато нових університетів набрали “нулі” (за шкалою від 0 до 100) у обраних ними наукових областях (тобто не змогли досягти необхідного порогового рівня активності). У 2006 році коледж Кемпіона був відкритий у Сіднеї як перший в Австралії вищий коледж ліберальних мистецтв.

У 2008 р. Канберра зняла обмеження щодо вступу до університетів, з метою зробити вищу освіту більш доступною для студентів із соціально-економічних груп, які раніше мали порівняно низький рівень освіти. Однак, той факт, що федеральне фінансування кожного університету значною мірою визначається чисельністю студентів, створив стимул для університетів збільшити кількість своїх студентів, приймаючи осіб зі слабкими

академічними здібностями. У відповідь на зниження рівня випускних оцінок та академічних стандартів, а також збільшення грантів для сектору вищої освіти, Канберра заморозила дотації на рівні 2017 р. на два роки, з метою подальшого збільшення відповідно до зростання кількості населення та показників університету. Як стверджує Маслен Дж. “критики в університетах та за їх межами почали скаржитися на нижчі освітні стандарти нових студентів. Вони зазначили, що все більше абітурієнтів приймаються, включаючи тих, хто має низькі бали на іспитах. Тисячі студентів, які в минулому не змогли б вступити, були зараховані до університетів та вони все більше знаходять академічне життя складним” (Maslen, 2018).

Висновки. На основі вищезгаданого, можна зробити висновок про те, що на протязі свого існування сектор вищої освіти Австралії пройшов складний шлях, на розвиток якого великий вплив мала низка багатьох зовнішніх сил, таких як політичний розвиток країни та штатів, мінливі вимоги студентів, бізнесу та промисловості. На сьогодні австралійські університети значно відрізняються від закладів вищої освіти 50-річної давнини. Зокрема, вони набагато більші, мають більшу різноманітність курсів і набагато більший відсоток закордонних студентів. Їх залежність від урядового фінансування зменшилась за останні десять років і вона є схожею з ситуацією фінансування 1950-х рр. Незважаючи на незмінну важливість державного фінансування і політичного впливу, зміни в природі університетів можна зрозуміти тільки визнавши, що вони в значній мірі залежать від вимог студентів і промисловості. Зростання попиту з боку австралійського населення і бізнесу, ймовірно, зробило найбільший вплив на характер самих університетів, сприяючи їх зростанню та впливаючи на зміст курсів, які вони пропонують.

Література

Abbott M., Doucouliagos C. The changing structure of higher education in Australia, 1949-2003 // School Working Papers. – 2003. – №7 – 2003[Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf](http://www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf)

About the university of Adelaide [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.adelaide.edu.au/about/university-profile/history#a-progressive-institution-of-many-firsts>. – Назва з екрану

Barcan A. The liberal university death and transformation / Barcan A. // Education research and perspectives. – 1997. – №24(2).– pp. 1-28.

Bessant B. 1996, Higher education in Australia: the Unified National System / Bessant B.// Education research and perspectives . – 1996. – №23(1).– pp 15-24.

Breen, J. Higher Education in Australia: Structure, Policy & Debate. Monash University. – 2002. [Электронный ресурс]. – Режим доступа jwb@csse.monash.edu.au

Davis G. The Australian idea of a university , / Davis Glyn // The Conversation.– 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://theconversation.com/the-australian-idea-of-a-university-17433>. – Назва з екрану

Gibberd J. Ruby Davy, / Gibberd J. // Australian Dictionary of Biography.– 1981.– V.8 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://adb.anu.edu.au/biography/davy-ruby-claudia-5918>

Hicks N. Mayo Helen Mary / Hicks N., Leopold E // Australian Dictionary of Biography.– 1986.– V.10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://adb.anu.edu.au/biography/mayo-helen-mary-7542>

History of Higher Education in Australia [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.k12academics.com/Higher%20Education%20Worldwide/Higher%20Education%20in%20Australia/history-higher-education-australia>. – Назва з екрану

Maslen G. Momentous university open door policy abandoned / Maslen G. // University World News. – 2018 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.universityworldnews.com

Smart D. (1997) Reforming Australian higher education, / Smart D.// Education research and perspectives – 1997. – № 24(2).– pp. 29-41.

Tannock P.D. The governance of education in Australia: the origins of a Federal policy, / Tannock P.D . . . – Nedland : UWA Press 1975. – 130 p.

The university of Melbourne [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.unimelb.edu.au/>. – Назва з екрану

The university of Sydney [Электронный ресурс]. – Режим доступа <https://sydney.edu.au/about-us/our-story/australias-first-university.html>. – Назва з екрану

References

Abbott, M. & Doucouliagos C.(2003) The changing structure of higher education in Australia, 1949-2003 School Working Papers. №7 Retrieved from: [//www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf](http://www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0006/402594/swp2003_07.pdf). [in English]

About the university of Adelaide. Retrieved from <https://www.adelaide.edu.au/about/university-profile/history#a-progressive-institution-of-many-firsts>. [in English]

Barcan, A. (1997), The liberal university death and transformation, *Education research and perspectives* vol. 24(2), pp. 1-28. [in English]

Bessant, B. (1996), Higher education in Australia: the Unified National System *Education research and perspectives* vol. 23(1). [in English]

Breen, J. (2002). Higher Education in Australia: Structure, Policy & Debate. Monash University. Retrieved from jwb@csse.monash.edu.au [in English]

Davis, G. (2013) The Australian idea of a university The Conversation Retrieved from <http://theconversation.com/the-australian-idea-of-a-university-17433> [in English]

Gibberd, J ., & O'Toole, S. (1981) Ruby Davy, *Australian Dictionary of Biography*, V.8, Retrieved from <http://adb.anu.edu.au/biography/davy-ruby-claudia-5918> [in English]

Hicks, N., & Leopold, E. (1986) Mayo Helen Mary , *Australian Dictionary of Biography*, V.10 ., Retrieved from <http://adb.anu.edu.au/biography/mayo-helen-mary-7542>[in English]

History of Higher Education in Australia. Retrieved from <https://www.k12academics.com/Higher%20Education%20Worldwide/Higher%20Education%20in%20Australia/history-higher-education-australia> [in English]

Maslen, G. (2018). "Momentous university open door policy abandoned". *University World News*. Retrieved from www.universityworldnews.com Retrieved 8 April 2018. [in English]

Site of University «The University of Melbourne» Retrieved from <https://www.unimelb.edu.au/>[in English]

Site of University «The University Of Sydney» Retrieved from <https://sydney.edu.au/about-us/our-story/australias-first-university.html>[in English]

Smart, D. (1997) 'Reforming Australian higher education', *Education research and perspectives* vol. 24(2), 29-41.

Tannock, P.D. (1976), *The governance of education in Australia: the origins of a Federal policy*, Nedlands, UWA Press. [in English]

АНОТАЦІЯ.

У статті розглянуто проблему становлення та розвитку вищої освіти в Австралії. Метою статті є з'ясування основних етапів розвитку вищої освіти в Австралії від часу її виникнення до наших часів. Встановлено, що початком розвитку сектору вищої освіти Австралії стали 1850 рр., роки створення перших двох університетів – Сіднейського та Мельбурнського. До початку Першої світової війни кожен штат мав університет у своїй столиці. Акцентовано увагу на те, сектор вищої освіти Австралії почав бурхливо розвиватися після Другої світової війни, завдяки урядовій програмі

допомоги колишнім військовослужбовцям повернутися до цивільного життя, але також спрямованій на підвищення кваліфікації робочої сили задля задоволення потреб зростаючої економіки. Розглянуто вплив розслідування комітетом Міллза на фінансування університетів в 1950 рр. Звернено увагу на наслідки впровадження плану Коломбо на інтернаціоналізацію вищої освіти Австралії. Встановлено, що наприкінці 1980-х рр. була сформована Єдина національна система, яка виключила технічні, педагогічні та коледжі вищої освіти зі структури вищої освіти Австралії, та включила їх в структуру університетів, що сприяло розвитку корпоративного стилю управління «зверху вниз» та заміні «колегіальних» форм управління в університетах. Крім того, була розроблена модель фінансування відповідно до позиції закладів освіти на основі викладацької та науково-дослідної діяльності. Таким чином, Австралія стала однією з перших країн, що здійснили реструктуризацію, з метою більш широкого залучення абітурієнтів. Результати цих змін зробили його світовим лідером в русі від елітарних до масових начальних систем. У статті наведено аналіз змін, що відбулись на протязі двадцятого століття та зроблено висновок про те, що зміни в урядовій політиці Австралії та попиті населення вплинули на структуру вищих навчальних закладів Австралії. Було зроблено висновок про те, що зростання попиту з боку австралійського населення і бізнесу, зробило найбільший вплив на характер самих університетів, сприяючи їх зростанню та впливаючи на зміст курсів, які вони пропонують.

Ключові слова: вища освіта, сектор вищої освіти, Австралія, історія, розвиток, інтернаціоналізація.